

EDUCATION AND INTERCULTURAL COMMUNICATION**Elena Oliviana Epurescu, Assist., PhD, Politehnica University of Bucharest**

Abstract: The study regarding the knowledge needs of students on the matter of intercultural education was done in the Politehnica University of Bucharest, Communication in engineering and public politics College.

The starting premise was the impact which theoretical and practical actions have in the field of intercultural education of students.

Among the major aspects that I focused my attention on are: studying the impact that this kind of education has on the persons involved, the factors that contribute to this kind of option, a comparative perspective between integral education and intercultural education, proposal of plans for the initial training in the field of intercultural education, optimisation and modernisation strategies for life long learning programmes, "know yourself" - the motto from which this paper started.

The paper is built in a modern and interdisciplinary manner, being structured in two parts: a theoretical one, starting from explaining the concepts used as an explanatory support and a practical one that contains: intercultural education activities: stereotypes, preconceptions, discrimination; cultural identity and intercultural differences; intercultural communication; conflicts and resolution in educational context.

*Out of these activities I chose **intercultural communication**.*

Keywords: integral education; intercultural education; intercultural communication and dialogue; optimisation strategies for intercultural communication.

1. Delimitări conceptuale

Educația modernă determină o altă abordare a educației prin curriculum, curriculum integrat, care presupune conectarea subiectelor la viața reală, tratarea conținuturilor în variante interdisciplinare, transdisciplinare, modulare.

Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI către UNESCO conceptualizează un nou mod de educație bazat pe patru piloni ai vieții psihice a individului, prin care sunt implicate dimensiunile : intelectuală, profesională, socială și personală.

În acest sens ne referim la **educația integrală** definită prin sintagma: **a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți și a învăța să fii.**

Filosofia educației integrale pornește de la următoarele premise:

- ființa umană dispune de anumite dimensiuni fizice, intelectuale, instinctual/emoționale și spirituale;
- educația integrală se desfășoară pe parcursul întregii vieți și este asigurată de autocunoaștere;
- educația integrală oferă o perspectivă sintetică asupra disciplinelor specializate;
- educația integrală apare ca un răspuns la complexitatea vieții externe.

Abordările asupra educației integrale se realizează din perspective diferite: culturală, sociologică, psihologică, pe nivele aflate într-o permanentă interdependență.

Ca o reacție la complexitatea societății contemporane, educația integrală prin laturile sale - educația intelectuală, educația morală, educația estetică, educația fizică, constituie baza unei dezvoltări armonioase a personalității umane.

De asemenea, educația integrală asigură cadrul unei educații ce pune accentul pe contextualizare, concretizare și globalizare.

Această viziune determină fundamentarea unor modele de învățare în contexte educative autentice, asigurând dezvoltarea eficienței practicilor educative.

Problematica lumii contemporane a determinat sistemele educaționale să-și construiască modalități proprii de răspuns la „noile educații” precum: educația relativă la mediu; educația pentru pace și cooperare; educația pentru participare și democrație; educația demografică; educația pentru schimbare și dezvoltare; educația pentru comunicare și mass-media; educația nutrițională; educația economică și casnică modernă; educația pentru timpul liber; educația privind drepturile fundamentale ale omului; educația interculturală, etc.

Educația interculturală se referă la dezvoltarea unei educații pentru toți în spiritul recunoașterii diferențelor din interiorul aceleiași societăți și facilitează apariția unor elemente comune, ca fundament al comunicării și înțelegerii reciproce între diferite grupuri culturale.

Educația interculturală vizează: dimensiunea culturală, promovarea identității culturale; participări la viața culturală; cooperări culturale internaționale.

Aceste obiective reprezintă o modalitate eficientă de a descoperi varietățile, gusturile, formele de expresie, de limbaj, formele de organizare socială, stilurile de viață, regulile de comportament, modul de percepere al timpului, obiectelor, concepția despre lume și viață, imaginarul individual sau colectiv.

2. Comunicare și dialog intercultural

În acest context se dezvoltă două trebuințe importante ale omului: **nevoia de informații și nevoia de comunicare.**

Nevoia de informații se manifestă prin: curiozitate, dorința și interesul de a cunoaște; raportarea la ordinea juridică, politică, morală a comunității; raportare la sine, la valorile culturii și civilizației, la valorile spiritual-religioase; raportarea la semeni, la mediile create (familie, școală, societate, grup etnic).

Nevoia de comunicare se referă la: receptarea și prelucrarea informațiilor; transmiterea cunoștințelor, atitudinilor, convingerilor, opiniilor; transmiterea și confirmarea modului de receptare a ideilor, opiniilor; aderarea la norme de viață pe plan economic, politic, cultural; luarea deciziilor; implicarea în relații interpersonale și de grup.

Comunicarea se realizează între parteneri diferiți, în cazul de față între culturi diferite, ce au conținuturi distincte, ceea ce conduce la diversitate, la varietate culturală.

„Comunicarea interculturală este acel schimb sau tranzacție valorică, însoțită de înțelegerea semnificațiilor adiacente, între persoane sau grupuri care fac parte din culturi esențialmente diferite. Schimburile se pot realiza la nivel ideatic, verbal, nonverbal, comportamental, fizic, obiectual, organizațional. Pot fi implicite sau explicite, inconștiente sau deliberate. (C. Cucoș, 2002)

„Cultura constituie un limbaj universal , o platformă de la care plecând se poate realiza o comunicare și o comuniune între oameni oricât de diferiți ar fi ei.” (apud. Cucoș)

Dialogul cultural este o strategie de reflecție intraculturală asupra propriilor fundamente ale culturii, asupra deschiderilor sau închiderilor față de anumite forme de expresie.

Atitudinea interculturală facilitează apariția unor elemente comune, ca fundament al comunicării și înțelegerii reciproce între diferitele grupuri culturale.

Modalitățile de relaționare cu celelalte culturi trebuie să cultive valori precum toleranța, respectul reciproc, credința în egalitatea sau complementaritatea culturală, recunoscând și acceptând anumite diferențe culturale sau valori locale în vederea unei bune comunicări sau conviețuirii.

I. C. Băbuțau identifică o serie de factori ce condiționează decisiv comunicarea în context intercultural (I. C. Băbuțau, 2014):

- **sistemele de valori:** sunt bazate pe evoluția culturală și determină opțiunile individuale și de grup, pot genera tensiuni sau conflicte imposibil de mediat;
- **limba:** limba engleză este validată pe plan internațional ca limbă principală de comunicare în relațiile economice, diplomatice sau culturale. Influența acesteia rezultă în mare măsură din faptul că țările în care această limbă este utilizată ca limbă maternă influențează fundamental domeniile de utilizare;
- **religia:** percepția sacralului, sărbătorile religioase, influența religiei asupra practicilor zilnice, este un factor fundamental în comunicarea interculturală. În țările în care religia este clar separată de stat sau politică are o influență mai redusă, însă în țările în care nu există o astfel de separare, influența asupra comunicării interculturale e decisivă (ex. Statele islamice);
- **percepția asupra timpului:** concepția *time is money* vs. o abordare lejeră a punctualității influențează total comunicarea în context intercultural;
- **stilul de comunicare:** există culturi în care gesturile care însoțesc comunicarea sunt de o complexitate care reprezintă cheia decodificării mesajului verbal: francezii, italienii și irlandezii sunt vorbăreți; englezii nu spun nimic dacă nu au ce comunica; finlandezii și suedezii agreează prezența celor din jur fără a spune un cuvânt, preferă să folosească, de obicei, semnale vizuale; italienii își folosesc mâinile pentru a menține atenția interlocutorului și a păstra rolul vorbitorului în cadrul conversației).

Putem adăuga un factor important și anume mass-media.

Educația interculturală informală, mass-media capătă terminologii multiple:

- în Franța se numește mass-media diversității;
- în Italia mass-media multiculturală;
- în Belgia mass-media comunității;
- în Marea Britanie mass-media etnică.

Rolul mass-mediei în context intercultural este: de mediere între grupurile care compun societățile europene; de evidențiere a diversității societății; de soluționare a unor probleme

referitoare la drepturile străinilor, imigrație, integrare, cetățenie; de exprimare culturală a grupurilor etnice.

Toate acestea conduc spre un mozaic cultural ce reușește să surprindă esența trăsăturilor specifice anumitor etnii, cu diferențe culturale, obiceiuri, îmbrăcăminte, comportament, religie, limbă, concepție despre viață, contactul dintre culturi reprezentând o procesualitate deosebit de complexă și variată.

În caz contrar, când ignorăm astfel de indicatori sau simboluri pot să apară neînțelegerile care pot fi uneori ne semnificative, altele însă pot avea consecințe mult mai grave.

Astfel apar barierele/blocajele de comunicare în context intercultural, cele mai cunoscute sunt: neînțelegerea limbii; credința în superioritatea propriei culturi și disprețul față de alte culturi; capacitatea redusă de ascultare, lipsa de sinceritate; șocul cultural fenomen în strânsă legătură cu adaptarea culturală; stereotipiile, prejudecățile și discriminarea.

Prezentăm în continuare câteva simboluri și particularități distincte ce aparțin diferitelor grupuri etnice:

Grupul etnic	Simbolul	Particularități
Maghiarii	Ciardașul/Palinca	<ul style="list-style-type: none"> • conviețuirea de-a lungul veacurilor dintre români și maghiari a dus la influențe reciproce dintre limbile lor, iar Transilvania este locul de contact și interferențe, poate chiar de bilingvism; • putem vorbi despre interacțiunea lingvistică culturală româno-maghiară.
Secuii	Runele secuiești	<ul style="list-style-type: none"> • sunt un grup etnic din România, de limbă maghiară și de origine necunoscută, care cultural ține de maghiarimea din județele Covasna, Harghita și în arealul central și sud-estic al județului Mureș. • se mai autodefinesc ca secui și locuitorii de limbă maghiară din câteva sate ale județelor Alba și Cluj și din județele Sibiu și Brașov; • alfabetul secuiesc, denumit și <i>runele secuiești</i>, este un alfabet (riguros fonetic, adaptat la maghiara contemporană) utilizat de secuii transilvăneni și în prezent ca alfabet secundar, alături de cel cu caractere latine. Întrucât acest alfabet era folosit în trecut preponderent la inscripțiile gravate, sistemul se mai numește popular <i>scriere pe răboj</i> (sau <i>încrustată</i>), în maghiară <i>róvásírás</i>.
Germanii/sașii	Cheia fixă, Kompasul	<ul style="list-style-type: none"> • germanii din România și Republica Moldova se constituie în grupuri independente privind limba, cultura și istoria lor; • sașii identificați cu germanii din România; șvabii sătmăreni și majoritatea șvabilor bănățeni, grupuri ale șvabilor dunăreni din România; landlerii protestanți din zona Sibiului; țipțerii germani din Maramureș; germanii bucovineni prezenți la Gura Humorului, Suceava, Rădăuți, Vatra Dornei, Cernăuți; germanii basarabeni din Basarabia; germanii regățeni; germanii dobrogeni colonizați în trei etape între 1840-1891; • interferențe culturale: utilizarea limbii române de către sași și învățarea de către copiii români a limbii germane; cântatul fanfarei; mersul cu sorcova; căsătoriile mixte, români cu săsoaice; invitarea reciprocă a românilor și sașilor la onomastici și nunți; chemarea ambilor preoți, român și sas la nunți și înmormântări; familia ca grup de întrepătrundere a valorilor și modelelor culturale; sărbătorirea în familiile mixte a sărbătorilor românești și săsești.

Romii	Steagul cu roata de la căruță	<ul style="list-style-type: none"> lipsa unei limbi scrise a influențat negativ conservarea culturii tradiționale și dezvoltarea unei culturi literare proprii; colectivitatea rromilor este în mare măsură lipsită de o cultură de tip modern, cultivată, scrisă; lipsa unei limbi scrise, a unei intelectualități legată de profilul etnic specific (lingviști, literați, etnografi, folcloriști), caracterul dispersat al vieții rromilor sunt factori esențiali ce fac ca profilul cultural etnic să fie mai degrabă fragmentat decât coerent și suficient elaborat; astfel rromii nu dispun de un masiv corp cultural capabil să evolueze în epoca modernă.
Grecii	Spartul farfuriilor	<ul style="list-style-type: none"> preocuparea grecilor din România a fost conservarea limbii și literaturii grecești; pe lângă familie, un rol important îl au școlile grecești, fie fondate și întreținute de comunități sau de diferite asociații, fie private, cele mai renumite au fost la București, Galați și Brăila; editând autori clasici și manuale de limba greacă, profesorii greci au adus o contribuție benefică învățământului grecesc dar și celui românesc; cooperarea culturală a făcut să existe influențe la nivelul limbii.
Evreii	Steaua lui David	<ul style="list-style-type: none"> în Transilvania s-au asimilat cu precădere populației maghiare; pe teritoriul Moldovei și Țării Românești, evreii au devenit vorbitori de limba română; limba idiș este un dialect sudic al limbii germane și este vorbită în România, un număr relativ mare de vorbitori există în zonele cu comunități evreiești mai numeroase București, județele Bacău, Arad, Bihor, Alba.
Sârbii	Dansuri/Porturi populare	<ul style="list-style-type: none"> trăiesc în județele Timiș, Caraș- Severin, Arad, Mehedinți, București, Dâmbovița, Hunedoara; foarte multe dintre numele mari ale culturii sârbe sunt legate de spațiul românesc: <ul style="list-style-type: none"> Sava Tekelija cel mai mare mecena și binefăcător al poporului sârb, s-a născut la Arad; Dimitrie Tirol întemeietorul primei biblioteci din Belgrad era timișorean; Iovan Ducici „prințul poeziei sârbe” a fost primul ambasador sârb la București; Dimitrie Pantici a deschis prima bibliotecă sârbească de pe teritoriul Timișoarei; Miodrag Belodedić cetățean român de etnie sârbă, fotbalist și jucător se seamă.

Tătarii	Costumul popular	<ul style="list-style-type: none"> • numele „tătar” a apărut prima dată în secolul V în nord-estul Mongoliei, în zona lacului Baikal, au făcut parte din armata lui Genghis Khan, în secolul XIII elementele mongole s-au îmbinat cu cele turce; • limba : 92,20% tătară; 9,08% română; 0,61% altă limbă; • sărbători : NEWREZ (21 martie); KIDIRLEZ (6 mai);KURBAN BAYRAMI; RAMAZAM BAYRAMI; • folosesc combinații neobișnuite de alimente, nu consumă porc și anumite păsări, nu beau vin; • recomandă moderația.
Huțulii/huțanii	Încondeierea ouălor, confecționarea și ornarea obiectelor din lemn, piele, corn, în țesut și în broderie	<ul style="list-style-type: none"> • locuiesc în zona muntoasă a Bucovinei, pe văile superioare ale râurilor Suceava, Moldova și Bistrița Aurie; • ocupațiile tradiționale: păstoritul, creșterea animalelor, muncile forestiere, plutăritul; • sunt renumiți crescători de cai, locuiesc în sate și cătune.
Armenii	Ritul armean	<ul style="list-style-type: none"> • pe lângă datinile și obiceiurile specifice un loc aparte îl ocupă folclorul; • cele mai păstrate mostre de folclor sunt cântecele populare; • genul cel mai bine reprezentat din literatura populară este cel al basmului, cu precădere în Transilvania; • au creat și prelucrat proverbe într-un dialect local specific, fapt ce permite și un studiu asupra limbii.
Aromânii	Hora „Soarele de la Vergina”	<ul style="list-style-type: none"> • minoritate activă pe teritoriul României motivată de dorința de a-și păstra vorbirea proprie; • statutul de minoritate le-a permis să-și păstreze mai bine specificul etnic, cultural și lingvistic; • subdialectele aromânei aparțin patrimoniului European.
Chinezii	Zidul chinezesc	<ul style="list-style-type: none"> • majoritatea chinezilor din România s-a stabilit la București și în marile orașe Timișoara, Iași, Cluj și Constanța; • cartierul Colentina din București și-a câștigat renumele de „cartier chinezesc”; • nu le place vorba, văd munca drept singurul scop în viață; • au un adevărat cult pentru prepararea și servirea ceaiului; • bețisoarele chinezești reprezintă un alt specific; • nu înțeleg rolul de a merge într-un parc doar să stai pe o bancă și să discuți despre orice. Când merg undeva, într-o excursie, trebuie să facă poze la tot, stau pe bănci două minute doar dacă au obosit, apoi iar la drum.
Arabii	Coranul	<ul style="list-style-type: none"> • stabiliți inițial în Dobrogea, în prezent numărul lor este în creștere; • celula de bază este familia; • considera că statutul ți-l conferă clasa socială; • se străduiesc să găsească o cale de a adopta manierele de

		comportament modern fără a distruge tradițiile.
--	--	---

3. Concluzii

În loc de concluzii, meditați la următorul afiș, care poate fi citit la un restaurant turc din Paris:

*Dumnezeul tău este evreu.
 Mașina pe care o ai este japoneză.
 Pizza este italiană,
 iar couscous-ul este algerian.
 Democrația pe care o practici este grecească.
 Cafeaua ta este braziliană.
 Ceasul îți este elvețian.
 Cămașa este indiană.
 Radioul tău este coreean.
 Vacanțele tale sunt turcești, tunisiene sau marocane.
 Cifrele tale sunt arabe
 Scriitura îți este latină,
 și... reproșezi vecinului tău că este strain.*

Bibliografie

1. Băbuțau I.C. (2014). *Comunicare interculturală*. Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. Axa prioritară 2 „Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii” Domeniul major de intervenție 2.1 „Tranziția de la școală la viața activă”. Titlul proiectului: „O carieră pentru viața ta! Oportunități de carieră prin consiliere și orientare profesională”. Contract de finanțare nr. POSDRU/161/2.1/G/132792
2. Cerghit, I., Neacșu, I., s.a. (2001). *Prelegeri pedagogice*. Iași: Editura Polirom.
3. Cucoș, C. (2002). *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Editura Polirom.
4. Dasen, P. (1999). *Fundamentele științifice ale unei pedagogii interculturale în educația interculturală. Experiențe, politici, strategii*. Iași: Editura Polirom.
5. Pontoizeau, P.A. (1992). *La communication culturelle*. Paris: Armand Colin.

6. *Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI către UNESCO*.1996.
7. Steiner, G. (1983). *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*. București: Editura Univers.